

Slikopis kot pripomoček za razvijanje multimodalne pismenosti

DOI: <https://doi.org/10.55707/ds-po.v39i1.119>

Prejeto 31. 8. 2023 / Sprejeto 15. 1. 2024

Znanstveni članek

UDK 028.6:087.5+373.2

KLJUČNE BESEDE: slikopis, vsebinske in oblikovne značilnosti, multimodalna pismenost, bralna pismenost, vizualna pismenost

POVZETEK – Slikopisi so ob slikanicah eden prvih multimodalnih sestavov, s katerimi se srečajo že najmlajši otroci. Znana je njihova didaktična vloga v procesu opismenjevanja, manj pa je slikopis poznan in uporabljen kot pripomoček za razvijanje multimodalne pismenosti. Multimodalna pismenost bralcu omogoča, da razbere pomene iz različnih kodov sporočanja in ustvari skupni pomen. V raziskavo smo zajeli 24 izvirnih slovenskih slikopisov, izdanih med leti 2018 in 2022. Raziskovali smo vsebinske in oblikovne značilnosti slikopisov in ugotavljali položaj sličic v slikopisu. Analiza slikopisov je razkrila, da gre za izjemno bogato obliko multimodalnega sestava, ki vsebuje kakovostna informativna ali leposlovna besedila, manjše sličice v različnih funkcijah (dopolnitev, zamenjava ...) in v nekaterih primerih tudi ilustracije različnih velikosti (npr. ilustracija zavzema manjši del strani ali pa kar celo stran). Večina slikopisov ima uporabljene velike tiskane črke, kar je pričakovano s stališča prepoznavanja črk in postopnega opismenjevanja.

Received 31. 8. 2023 / Accepted 15. 1. 2024

Scientific paper

UDC 028.6:087.5+373.2

KEYWORDS: rebus stories, contextual and design characteristics, multimodal literacy, reading literacy, visual literacy

ABSTRACT – Rebus stories are, beside picture books, one of the first multimodal ensembles that children encounter at a very young age. Their didactic role in the process of acquiring literacy skills is well known, but rebus stories are less known and less often used as an aid in developing multimodal literacy. Multimodal literacy enables the reader to decipher the meanings from various communication modes and create a joint meaning. The study included 24 original Slovene rebus stories published between 2018 and 2022. We investigated the content and design characteristics of rebus stories and the position of images in the rebus story. An analysis of rebus stories revealed that they are an extremely rich form of multimodal ensembles that include quality informative or literary texts, small images in various functions (supplementing, replacing, etc.) and in some cases also illustrations of various sizes (e.g., the illustration takes up a small section of the page or even the entire page). Most rebus stories used capital letters which is to be expected from the aspect of local practices in teaching children letter recognition and gradual acquisition of literacy skills.

1 Uvod

Ljudje se sporazumevamo z različnimi kodi sporočanja, pri čemer je treba poudariti, da raziskovalci niso enotni v tem, kateri pojavi bi morali imeti status koda (modalitete). Temeljna opredelitev multimodalnosti izhaja iz strukturalne lingvistike (de Saussure) ter semiotike kot splošne vede o znakih (Barthes) in je kot taka del filozofske spoznavne teorije in filozofije jezika (Haramija in Batič, 2020). Teoretična izhodišča o multimodalnosti (Kress in van Leeuwe, 2001; Serafini, 2014; Jewitt 2008) ne ponudijo enotne opredelitve, pri čemer pa je vendarle skupna točka teoretičnih izhodišč o multimodalnih tiskanih besedilih opredeljena kot celota besedila, vizualne podobe (fotografije, risbe, slike, grafi, tabele) in oblikovanja (robovi, tipografija, drugi grafični elementi). Multi-

modalno branje zahteva od bralca sestavljanje pomenov besedila z upoštevanjem vseh kodov sporočanja, ki jih neko tiskano gradivo vsebuje. Najenostavnejša multimodalna besedila imajo dva koda sporočanja, to sta verbalni in vizualni kod, redkeje je dodan še zvočni kod. Multimodalni sestavi so v sodobnem svetu prisotni v fizičnem okolju (revije, časopisi, učbeniki, ilustrirane knjige, oglasni panoji ipd.) in na spletu (spletne strani, socialna omrežja), slednji pa temelji na multimodalnosti. Z uporabo tehnologije, npr. mobilnih telefonov, je skoraj vsak posameznik ves čas v stiku z neko obliko multimodalnega sestava (npr. si ogleduje videoposnetke, komentira objave z besedami in emotikoni, oblikuje multimodalne sestave, kot so fotografije z besedilom ali videoposnetke) (Stanković in Blažič, 2017). Pri tem je potrebno opozoriti, da so mladostniki do tovrstnih naprav "pogosto premalo kritični, zato je pomembno, da jih ozaveščamo s pomenom varne in odgovorne uporabe le-teh" (Cvek in Pšunder, 2019, str. 19).

Če trdimo, da "med osnovno znanje in veščine pismenosti spada branje, razumevanje ter tvorjenje informacij" (Sadar in Erjavec, 2021, str. 93), se je potrebno vprašati, kakšna besedila v sodobnem času zares beremo. S pojavom multimodalnih gradiv ali sestavov bi se namreč morala sistematično razvijati tudi multimodalna pismenost, ki bi bralcu omogočila, da razbere pomene iz različnih kodov sporočanja in ustvari skupni pomen. Vendar je tudi pri branju izrazito multimodalnih sestavov, kot je npr. slikanica, pozornost odraslega bralca usmerjena v verbalni kod sporočanja, od koder zajema informacije, in manj v vizualni kod sporočanja. Raziskava, v katero so bili vključeni študenti predšolske vzgoje, je razkrila, da so študentje "iz podanega multimodalnega dela svoje ugotovitve utemeljevali predvsem iz besedila" (Bednjički Rošar in Batič, 2022, str. 119).

Najpogostejši multimodalni sestav, s pomočjo katerega otrok vstopa v svet tiskanih gradiv, je slikanica (Pečjak, 2009). "V predšolskem in zgodnje šolskem obdobju zapisana, govorjena in vizualizirana besedila predstavljajo odraščajočim pomemben stik z umetnostnim jezikom" (Mejak in Udovič Medved, 2019, str. 4). Slikanica vsebuje oblikovni in vsebinski odnos med besedilom in ilustracijo, ki pomembno vpliva na razbiranje sporočila (Nodelman, 1996; Nikolajeva, 2003; Sipe, 1998). Podobno je tudi pri slikopisu, ki je prav tako multimodalni sestav, pri čemer imajo slikopisi izrazito spoznavno funkcijo, zlasti na škodo estetske, deloma pa tudi etične funkcije besedila, kakor jih utemeljuje Kos (2001).

Kljub temu da je slikopis multimodalno besedilo, je njegovo branje izrazito linearno. Prav zato je branje slikopisa najmanj zahteven način branja multimodalnega besedila in s tem usvajanja veščin bralne pismenosti. Tovrstno branje lahko uvrstimo v prvo fazo bralnega razvoja v ožjem pomenu, to je v logografsko ali slikovno fazo (Pečjak in Gradišar 2015), v kateri otrok zaznava besede kot slike, hkrati pa so slike v slikopisu prepoznaven vzorec, ki mu pomaga pri razvijanju razumevanja pomena besedila. Otrok s pomočjo slikopisov ne usvaja le veščin bralne pismenosti, ampak tudi multimodalne in vizualne pismenosti. Vizualna pismenost se nanaša na sposobnost branja in interpretiranja slikovnega gradiva in je eden od pogojev za multimodalno pismenost, kadar je v multimodalnem sestavu prisoten vizualni kod sporočanja (Serafini, 2014; Haramija in Batič, 2016).

Zaradi svoje didaktične naravnosti se slikopisi načeloma sploh ne obravnavajo v okviru literarnoteoretičnih razprav o slikanicah, temveč v okviru didaktike jezika in književnosti (prim. opozarjanja na večkodnost v učnem načrtu Slovenščina, 2018), pre-

učevanja učbeniških gradiv za različne predmete (prim. Starc, 2009) in opismenjevanja s pomočjo večkodnih sporočil oz. spoznavanja sestavljenih sporočil, kamor sodijo tudi slikopisi (prim. Grosman, 2009).

2 Metodologija

Namen raziskave in raziskovalna vprašanja

Namen raziskave je proučiti in definirati značilnosti kakovostnih slovenskih slikopisov. V raziskavi smo si zastavili raziskovalni vprašanji:

- ☐ Kakšne so vsebinske in oblikovne značilnosti izvirnih slovenskih slikopisov?
- ☐ Kakšna je uporaba sličic v slikopisih?

Potek zbiranja slikopisov in analiza gradiva

V raziskavo smo zajeli slikopise, ki so bili izdani v knjižni obliki v zadnjih petih letih (med leti 2018 in 2022). S ključno besedo slikopis ob upoštevanju knjižnih izdaj zadnjih petih let ter hkratnem upoštevanju filtrov ciljna skupina otroci in slovenski jezik in vrsta vsebine (in slikanica in kratka proza in pravljica in poezija in razne literarne vrste) in tiskano gradivo, smo dobili 45 enot gradiva. Med dobljenimi 45 zadetki je bilo ročno pregledano celotno gradivo, zaradi ponatisov (letnice ponatisov so dodane v tabeli) ali neustreznosti izhodiščnih pogojev (prevodi, nedostopnost) je bilo izločenih še 21 slikopisov. Raziskava je torej obsegala 24 izvirnih slovenskih slikopisov, izdanih med leti 2018 in 2022; pripravljen je bil izpis dobljenih rezultatov z ukazom izvoz podatkov. Ker so za raziskavo dobljeni viri temeljnega pomena, so ti navedeni v popisu literature.

Gradivo smo analizirali z vidika vsebinskih značilnosti (književna vrsta in tema) in oblikovnih značilnosti (zgradba in število besed ter prisotnost vizualnih podob oz. sličic). Ugotovitve smo predstavili v tabelah.

3 Rezultati in interpretacija

Pri vsebinskih značilnostih lahko ugotovimo, da sodijo besedila, izdana v slikopisni obliki, v različne tipe informativnih in leposlovnih besedil. V analizi smo identificirali en informativni slikopis, ki sodi na področje naravoslovja (tabela 1), in 23 leposlovnih slikopisov, ki so v spodnjih tabelah predstavljeni po književnih zvrsteh: različne literarne vrste (tabela 2), poezija (tabela 3), proza (tabele z oznako 4a, 4b, 4c, 4d, 4e).

Tabela 1*Informativni slikopis*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Doria, Julija: Žužkopis: slikopis z žuželkami, 2019	Informativni slikopis: pomen žuželk za ohranitev planeta. Besedišče je stvarno, besedilo opominja na raznolikost biotskih vrst in njihovo koristnost za Zemljo. Navedena so nenavadna poimenovanja nekaterih živali (npr. alpski kozliček je hrošč, ivanjska ptičica je metulj); delitev na nočne in dnevne živali; nekatere zanimive lastnosti (prim. gosenica, govnač).	☐ Ena tematska pripoved skozi celotno slikanico, ☐ na dvojnih straneh: ena stran celostranska ilustracija, ki se navezuje na zgodbo, na drugi strani slikopis, ☐ velike tiskane črke, ☐ približno 300 besed, ☐ 34 sličic (poimenovane so v dodanem slovarčku na dnu posamezne slikopisne strani). Večinoma so s sličicami zamenjane živali (npr. čebele, metulji, mravlje ...). V slikopisu je približno 12 % sličic.

Tabela 2*Leposlovni slikopis, različne literarne vrste*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Štefan, Anja in Jelka Reichman: Lešniki, lešniki, 2018, 2020, 2021, 2022 (prva izdaja 2000 in več izdaj)	Vsebuje 19 poglavij, ki sodijo v različne književne zvrsti (poezija, proza – pravljice, živalske pravljice, kratka realistična zgodba). Poglavja so dolga 1 ali največ 2 strani. Ob koncu besedila, v katerem so posamezne besede nadomeščene s sličicami, se v nekaterih poglavjih pojavijo ilustracije, ki ne nadomeščajo besedila, ampak ga na nek način dopolnijo (npr. cvetoči travnik na koncu poglavja, naslovljenega Čmrlj in piščalka).	☐ Velike tiskane črke, spominja na ročno pisavo, ☐ po barvi in velikosti izstopajo prve črke v povedih, ☐ naslovi posameznih poglavij so sestavljeni iz naslova in ilustracije (kot dopolnitev), npr. poglavje Polžek, sličice in besedila (dopolnitev), npr. Račke in ribnik (račke so samo upodobljene), samo sličice (npr. Petelini); v kazalu so naslovi izpisani z besedami, ☐ posamezen slikopis ima med 50 in 100 besed, v povprečju je s sličicami zamenjanih okrog 25 % besed.

Tabela 3*Poezija*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Remškar, Slavica in Anka Kočever: Leti, leti, leti ..., 2019	V slikopis je zbranih 10 pesmi. Veliko sličic je na koncu verzov in tvorijo rimo (npr. v Pustni pesmici: grof, krof, potica, kraljica).	☐ Velike tiskane črke, ☐ vsaka pesem se razteza čez dve strani, ☐ v nekaterih je zelo malo zamenjanih besed (npr. Leti, leti, leti ... nebo! ima le 4 sličice in skupaj 70 besed), to je 6 % sličic, v pesmi Bere, bere ... pa je s sličicami zamenjanih 11 besed (37 besed, od tega se jih 5 ponovi v sličici in besedi), kar je skoraj 30 % sličic.

Med 21 proznimi slikopisi smo identificirali 2 slikopisa, ki sodita med pripovedke (tabela 4a), 9 slikopisov s pravljicami (tabela 4b), 7 je kratkih fantastičnih zgodb (tabela 4c), 2 slikopisa, ki sodita med realistične kratke zgodbe (tabela 4d), in eno delo, ki vsebuje tudi nekaj slikopisov s šalami (tabela 4e).

Tabela 4a*Proza (pripovedke)*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Ban, Tatjana: Volčja Draga: [slikopis], 2019	Pripovedka je pojasnilo o imenu Volčja Draga. Dodana je spremna beseda Igorja Saksida.	☐ Ena zgodba, ☐ na dvojnih straneh: ilustracije zgoraj ali spodaj, tudi čez dve strani, v prazen prostor umeščen slikopis, ☐ približno 300 besed, ☐ zelo malo besed je nadomeščenih s sličicami; dodan je slovarček, sličice niso logične.
Grafenauer, Niko in Ajda Erznožnik: Kekec in Pehta, 2022, 2020 (prva izdaja 2012)	Bistveno skrajšana Vandotova povest. Niko Grafenauer je na enak način po Vandotovi zgodbi o Kekcu že priredil tudi delo Kekec in Prisank (2012 in več izdaj).	☐ Ena zgodba, ki je razdeljena na 31 poglavij (vsako poglavje je na dveh straneh: slikopis + dodana ilustracija); sledijo naloge za opismenjevanje, ki jih je sestavila Eva Grafenauer Korošec, ☐ informacije so podvojene: sličica + beseda, ki je uokvirjena (izstopajoča); približno 20 sličic na poglavje; ☐ posamezna zgodba ima v povprečju okrog 120 besed; to je približno 17 % podvojenih informacij.

Tabela 4b*Proza (pravljice)*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Ban, Tatjana: Kresnička: pravljica v sličicah, 2018	Živalska pravljica o Kresnički, ki bi bila rada koristna, a nihče noče, da bi mu svetila. Naposled sreča murna, ki je vesel njene luči. Rodi se ljubezen.	☐ Ena zgodba, ☐ na dvojnih straneh: ena stran celostranska ilustracija, ki se navezuje na zgodbo, na drugi strani slikopis, ☐ velike tiskane črke, ☐ približno 350 besed, ☐ 40 sličic, to je približno 11 % sličic, ☐ sličice so poimenovane v dodanem slovarčku ob koncu knjige, ☐ sličice niso logično prepoznavne, gre za nevsakdanje besede.
Ban, Tatjana: Mravljinček Edi: slikopis, 2018	Živalska pravljica o Ediju kot umetniku, njegove pesmi niso napisane kot slikopis, temveč so navedene kot navadno besedilo.	☐ Ena zgodba, ☐ na dvojnih straneh: ena stran celostranska ilustracija, ki se navezuje na zgodbo, na drugi strani slikopis, ☐ približno 350 besed, ☐ 40 sličic, to je približno 11 % sličic, ☐ sličice so poimenovane v dodanem slovarčku ob koncu knjige, ☐ sličice niso logično prepoznavne, gre za nevsakdanje besede.
Ban, Tatjana: Sladica je potica: [slikopis], 2019	Živalska pravljica o Taščici Rubi, ki lepo poje; povabijo jo, da bi zapela na koncertu. Tema zgodbe je njena trema, ki pa ji jo pomaga kljukica za perilo odpraviti (reče ji, naj misli na slastno potico, ko bo pela). Dodani sta dve pesmi, vabilo in zahvala.	☐ Ena zgodba, ☐ na dvojnih straneh: ena stran celostranska ilustracija, ki se navezuje na zgodbo, na drugi strani slikopis, ☐ približno 350 besed, ☐ 40 sličic, to je približno 11 % sličic, ☐ sličice so poimenovane v dodanem slovarčku ob koncu knjige, ☐ sličice niso logično prepoznavne, gre za nevsakdanje besede.

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Doria, Živa Viviana: Deževen dan v gozdu: slikopis, 20018	Živalska pravljica; nekateri živali imajo raje dež kot druge (npr. zajec uživa ob skakanju po lužah, miš pove pregovor, da po dežju vedno posije sonce).	☐ Ena zgodba, ☐ velike tiskane črke, ☐ dvojna stran vsebuje do 50 besed (skupaj okrog 400 besed) in celostransko pripadajočo ilustracijo, ☐ pod besedilom je rubrika opis slik, kjer je nanizan slikovni slovarček (46 ilustracij), dodana je beseda za posamezno sliko (gozd, zajec, škorenjčki, luža ...), ☐ v slovarčku se ponavljajo iste besede (prim. gozd), ☐ z ilustracijami je zamenjanih približno 12 % različnih besed.
Bonte, Mojiceja in Tina Perko: Teci, miška!, 2019, 2020, 2021	Živalska pravljica; miška se odpravi iz luknjice in vidi v svetu marsikaj zanimivega. Mama jo krega, ko se miška vrne, saj se zaveda, da je bila mala miš v nevarnosti.	☐ Ena zgodba, ☐ velike tiskane črke, ☐ slikopis je napisan v slovenščini, v tistem delu, kjer so sličice, je pod sličico zapis v angleščini, ☐ slovar: slika iz besedila ter angleška in slovenska beseda, ☐ gre za spoznavanje temeljnega besedišča – otrok lahko poimenuje sličico v slovenščini ali posamezne besede v angleščini.
Doria, Živa Viviana: Zimski dan: slikopis, 2019	Poosebljena lisica se sprehaja po zasneženem gozdu, v brlogu pije čaj, nato se gre sankat s čisto novimi sanmi. Ker je sankanje bolj zabavno v dvoje, želi povabiti medveda, a ta jo odpodi, saj se že pripravlja na zimsko spanje. Lisica povabi na zimske radosti zajca, skupaj preživita lep zimski dan.	☐ Ena zgodba, ☐ velike tiskane črke, ☐ dvojna stran vsebuje do 35 besed (skupaj okrog 300 besed) in celostransko pripadajočo ilustracijo, ☐ pod besedilom je rubrika opis slik, kjer je nanizan slikovni slovarček (44 ilustracij), dodana je beseda za posamezno sliko (lisica, medved, brlog, veje, sonce, budilka ...), ☐ v slovarčku se ponavljajo iste besede (lisica, zajec, sani, snežak); z ilustracijami je zamenjanih približno 15 % besed.

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Doria, Živa Viviana: Narval in sinji kit: slikopis, 2022	Narval je plaval proti sinjemu kitu. Našteto je, koga vse je srečal na poti (beluge, morski klobuki, trava, kiti), kita je našel na rojstni dan. Pove mu, kako rad ima zvezde; kit si izbere eno, da bosta mislila drug na drugega, ko bosta vsak na svojem koncu sveta. Poanta o zvezdah malce spominja na Malega princa.	☐ Ena zgodba, ☐ velike tiskane črke, ☐ dvojna stran vsebuje okrog 40 besed (skupaj okrog 400 besed) in dvostransko pripadajočo ilustracijo; ☐ slikopis je umeščen pod ilustracijo (dve do tri vrstice besedila na vsaki strani), ☐ sličice, ki zamenjajo besede, niso pojasnjene oz. poimenovane z besedo, nekatere sličice so enoznačne (zvezde, čas, Zemlja ...), druge pa lahko mladega bralca spravijo v dvom (ali so mišljene ledene gore, kdo je Narval), ☐ zamenjane sličice se ponavljajo (npr. zvezde, Narval); ☐ s sličicami je zamenjanih 48 besed, to je približno 12 % besed.
Grafenauer Korošec, Eva in Daša Simčič: Kdo je napravil Vidku srajčico, 2020	Primerjava izhodiščnega besedila Frana Levstika (ki je tudi naveden kot avtor) in priredbe v slikopis pokaže, da je zgodba ista, deloma je posodobljeno besedišče; slikopis ima podnaslove.	☐ Velike tiskane črke, ☐ ena zgodba, razdeljena na 16 delov, ki so naslovljeni (vsak del se razteza čez dvojno stran), ☐ posamezni del je sestavljen iz dvostranske ilustracije, ki se navezuje na naslov ter slikopisa, ☐ podvajanje informacij – ilustracija in izpostavljena beseda (zapisana v pravokotniku) sta nosilki iste informacije, npr. ilustracija Vidka + zapis VIDEK, ☐ zelo veliko besed in ilustracij se podvoji, okrog 25 %.
Kraljič, Hel- ena in Po- lona Kosec: Muca Mija in prijatelji: v slikopisu, 2022	Štiri zaokrožene zgodbe, v katerih je glavni literarni lik muca Mija (Muca Mija in miška Maška, Muca Mija in čudežna rastlina, Muca Mija in rojstni dan, Muca Mija in novoletno darilo). Vse štiri zgodbe so predhodno izšle kot slikanice (2017), gre torej za avtoričine priredbe lastnih zgodb v slikopise.	☐ Štiri zgodbe, ki so različno dolge (naslovna stran posamezne zgodbe + prva obsega 6 dvojnih strani, druga 3 dvojne strani, tretja 4 in četrt 5 dvojnih strani + končno stran), ☐ velike tiskane črke, ☐ tipična dvojna stran je sestavljena iz slikopisa, ene večje ilustracije (ključni dogodek ali prikaz prostora), na obarvani podlagi na vseh listih v spodnjem delu pa je slovarček z naslovom Besede k slikam, kjer je k posamezni sličici dodana beseda, ☐ razmerje med številom besed in ilustracij je pri vseh štirih zgodbah približno enako (npr. tipična dvojna stran vsebuje 9 do 12 sličic, skupaj okrog 70 besed; končne strani eno do štiri sličice), to je v povprečju približno 12 % sličic.

Tabela 4c*Proza (kratke fantastične zgodbe)*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Doria, Živa Viviana: Rdeča ladja: sliko- pis, 2019	Slikopis predstavlja poosebljeno ladjo (v bistvu gre za jadnico), ki pluje po morju, si ogleduje živali v morju, ko pa se vreme poslabša, poskuša ladja čim prej priti v varno пристanišče.	☐ Ena zgodba, ☐ velike tiskane črke, ☐ dvojna stran vsebuje do 40 besed (skupaj okrog 350 besed) in celostransko pripadajočo ilustracijo, ☐ pod besedilom je rubrika opis slik, kjer je nanizan slikovni slovarček (44 ilustracij), dodana je beseda za posamezno sliko (ladja, jadra, valovi, galebi ...), ☐ v slovarčku se ponavljajo iste besede (npr. ladja, valovi, sidro) ☐ z ilustracijami je zamenjanih približno 13 % besed.
Kraljič, Jaka in Bojan Sum- rak: Vozila v slikopisu: [dve zgodbi], 2022	Dve zgodbi, vsaka zase je zaokrožena celota, in sicer Traktor Janez in Avtomobil Čarli. V prvi traktor povabi druga vozila (avtomobil, gasilski avto, bager, tovornjak) na rojstnodnevno zabavo. Druga govori o tem, kako se avto počuti nekoristnega v primerjavi z drugimi tremi vozili, a se na koncu izkaže za zelo koristnega, ko odpelje lastnika bagra k zdravniku.	☐ Prva zgodba je dolga 12, druga 10 strani; ☐ velike tiskane črke; ☐ vozila imajo lastna imena in so poosebljena; ☐ na dnu strani je slovarček, ki pojasnjuje sličice (Besede k slikam), ☐ prva zgodba vsebuje 63 sličic (te se ponavljajo, npr. bager, dom, cesta ...), skupaj okrog 300 besed (približno 20 % sličic), ☐ druga zgodba vsebuje 40 sličic in okrog 250 besed (približno 16 % sličic).
Kreml, Urša in Stropnik Šonc, Urška: Kdo se boji višine in druge zgodbe v sličicah, 2018, 2019	Zbirka kratkih fantastičnih zgodb; glavni literarni liki so živali, ki so povsem antropomorfne: živijo v prebivališčih, podobnih človeškim, opravljajo človeška dela in poklice, opisana so njihova čustva in vsakdanji dogodki (prim. Težka hiška, Ko te prebudi pomlad).	☐ 11 zgodb, vsaka zgodba je dolga eno stran, ☐ na drugi strani dvojne strani je celostranska ilustracija, ki prikazuje temeljni motiv zgodbe, ☐ posamezna zgodba vsebuje okrog 100 besed, od tega okrog 20 sličic, kar je 20 %, ☐ sličice so tako enostavne (in shematizirane), da slovarček ni potreben (prim. maček, drevo, ptič, gobe, sonce ipd.).

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Krempl, Urša in Stropnik Šonc, Urška: Mehurčki pri- jateljstva, 2020	Zbirka kratkih fantastičnih zgodb; glavni literarni liki so živali, ki so povsem antropomorfne: živijo v prebivališčih, podobnih človeškim, opravljajo človeška dela in poklice, opisana so njihova čustva in vsakdanji dogodki (prim. Na poletni tabor, Čudovit dan v gorah).	☐ 11 zgodb, vsaka zgodba je dolga eno stran, ☐ na drugi strani dvojne strani je celostranska ilustracija, ki prikazuje temeljni motiv zgodbe, ☐ posamezna zgodba vsebuje okrog 100 besed, od tega okrog 20 sličic, kar je 20 %, ☐ sličice so tako enostavne (in shematizirane), da slovarček ni potreben (prim. hrib, sir, miš, avtobus, veter ipd.).
Krempl, Urša in Stropnik Šonc, Urška: Pravljicična noč in druge zgodbe v sličicah, 2022	Zbirka kratkih fantastičnih zgodb; glavni literarni liki so živali, ki so povsem antropomorfne: živijo v prebivališčih, podobnih človeškim, opravljajo človeška dela in poklice, opisana so njihova čustva in vsakdanji dogodki (prim. Sreča za vse, Športni dan).	☐ 11 zgodb, vsaka zgodba je dolga eno stran, ☐ na drugi strani dvojne strani je celostranska ilustracija, ki prikazuje temeljni motiv zgodbe, ☐ posamezna zgodba vsebuje okrog 100 besed, od tega okrog 20 sličic, kar je 20 %, ☐ sličice so tako enostavne (in shematizirane), da slovarček ni potreben (prim. hiša, vrt, lisica, petelin ipd.).
Krempl, Urša in Stropnik Šonc, Urška: Srečen dan in druge zgodbe v sličicah, 2021, 2022	Zbirka kratkih fantastičnih zgodb; glavni literarni liki so živali, ki so povsem antropomorfne: živijo v prebivališčih, podobnih človeškim, opravljajo človeška dela in poklice, opisana so njihova čustva in vsakdanji dogodki (prim. Vroče poletje, Kdo ima rad dež?).	☐ 11 zgodb (vse so natisnjene na eni strani); ☐ na drugi strani dvojne strani je celostranska ilustracija, ki prikazuje temeljni motiv zgodbe, ☐ posamezna zgodba vsebuje okrog 100 besed, od tega okrog 20 sličic, kar je 20 %, ☐ sličice so tako enostavne (in shematizirane), da slovarček ni potreben (prim. medved, zajec, krona, knjiga, luč ipd.).
Remškar, Slavica in Jaka Vukotič: Nande v šoli, 2021	Glavni literarni lik papagaj Nande je govoreči ptič, ki skozi 11 dvostranskih poglavij popestri vsakdanje realistične dogodivščine prvošolcev.	☐ 11 zgodb (vsaka zajema dve strani), ☐ velike tiskane črke, ☐ posamezna zgodba vsebuje okrog 65 besed, od tega 21 sličic, kar je 32 %, ☐ pri nekaterih sličicah so dodane besede (npr. imena likov, samostalniki v množini), ☐ ena od zgodb vsebuje krajše besedilo, ki pojasnjuje posvojitve, ta del je brez sličic in z malimi tiskanimi črkami.

Tabela 4d*Proza (kratke realistične zgodbe)*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Slakonja, Boštjan in Alenka Kramar: Enia potuje – pri prijateljici Li Juan, 2018	Slikopisna zgodba sodi med kratkoprozne doživljajske zgodbe, deloma vsebuje potopisne značilnosti (družina obišče Kitajsko, hrana, način prehranjevanja), predvsem pa govori o prijateljstvu in sprejemanju različnosti. Enakost je razložena skozi solze.	☐ Velike tiskane črke, ☐ ilustracije so dvostranske ali enostranske (razvijajo zgodbo), pri obeh variantah pa je besedilo le na eni strani, ☐ vsebuje približno 300 besed, od tega jih je 73 nadomeščenih s sličico, kar je približno 25%, ☐ nekatere besede so napisane v sličicah (npr. obris Afrike in napis; sličica deklice in napis Li Juan).
Sokolov, Cvetka in Anka Kočevar: Bilo je nekoč na deželi, 2021	Kratka realistična spominska zgodba (vsebuje 11 dvostranskih poglavij), v katerih babica vnukoma razloži, kako so živeli včasih (npr. kako so bile opremljene učilnice, kako je bila opremljena kuhinja ipd. začetek in konec je v sodobnem svetu, v trenutni sedanjosti, s katero se preteklost primerja. Zgodbe so oblikovno zelo raznolike, in sicer od klasičnega slikopisa, kjer besedo zamenja sličica, do kombinacije sličic, ki dopolnjujejo besedilo z manjšimi ilustracijami.	☐ 11 zgodb (vsaka zajema dve strani), ☐ velike in male tiskane črke (strnjeno besedilo), ☐ manjše sličice, ki se pojavijo kot zamenjava za besedo ali kot dopolnitev (npr. besedilo govori o leseni puščici za svinčnik in ob tem se nahaja upodobitev peresnice), ☐ dodane so manjše ilustracije (največje so segajo čez polovico strani) in služijo prikazovanju prostora in dogajanja, ☐ primer klasičnega slikopisa je zgodba V loncu (125 besed, od tega 19 sličic, kar je 15%), ☐ primer kompleksnega slikopisa je zgodba V veliki sobi (51 besed v velikih tiskanih črkah, od tega je 6 sličic, kar je 12%, tri dodatne ilustracije različnih velikosti in besedilo v malih tiskanih črkah brez zamenjav s sličicami).

Tabela 4e*Proza (šale)*

<i>Avtor besedila in ilustracij, naslov, leto izida</i>	<i>Vsebinske značilnosti: književna vrsta in tema</i>	<i>Oblikovne značilnosti: zgradba in število besed</i>
Cici vici na polici: imenitne šale za Ciciba- nov 75. rojstni dan, 2020	☐ ilustrirala Anka Kočevar: Radovednost, Nevidna krava, Kako z levi? ☐ ilustrirala Ana Košir: Zaljubljena miš ☐ ilustriral Zvonko Čoh: Zebra in lev.	Gre za zbirko raznolikih gradiv, med njimi je tudi nekaj slikopisov. Zanimive so šale, ki jih v drugih slikopisih ne najdemo.

Analiza vsebinskih značilnosti slikopisov je razkrila, da slikopisi spadajo v informativno literaturo (letni časi, vozila, odnosi) ali leposlovje. Nekateri slikopisi vključujejo besedila, ki sodijo v različne književne zvrsti. Od 24 analiziranih slikopisov je kar 21 slikopisov proznih, in sicer lahko besedila razvrstimo med pripovedke, pravljice, kratke fantastične zgodbe in kratke realistične zgodbe. Najobsežnejšo skupino slikopisov glede na književno vrsto predstavljajo pravljice (9 primerov), sledijo kratke fantastične zgodbe (7 primerov), pripovedke (2 primera) in kratka realistična zgodba (1 primer). V enem samem primeru pa se pojavijo tudi šale. V leposlovnih slikopisih opazimo izvirna besedila in priredbe, med slednjimi zlasti kratkoprozna ljudska besedila (pravljice, pripovedke).

Oblikovna analiza proznih slikopisov, ki predstavljajo najobsežnejšo skupino slikopisov, je pokazala, da je v slikopisu, izdanem v knjižni obliki, predstavljena ena zgodba ali več krajših zgodb. V skupini pripovedk gre v obeh primerih za eno zgodbo. V skupini pravljic je samo en slikopis sestavljen iz več zgodb (vsebuje štiri različno dolge zgodbe). V skupini kratkih fantastičnih zgodb je razen enega primera v posameznem slikopisu prisotnih več zgodb.

Pri analizi oblikovnih značilnostih se je pokazalo, da je s sličicami zamenjanih od 10% do 20% besed. Sličice so v kakovostnih slikopisih preproste, a ne stereotipne, likovno jasne in preprosto berljive. V primerih, kjer so s sličicami zamenjane nevsakdanje besede, nastane problem razumevanja slikopisa, saj mladi bralec ne more sestaviti multimodalnega pomena, če ne razume vsebine.

Sličice se najpogosteje pojavljajo v treh različicah:

- ☐ podvojitve (sličica, pod katero se nahaja poimenovanje v manjši pisavi),
- ☐ nadomestitev besede (sličica zamenja besedo v povedi),
- ☐ dopolnitev (sličica dopolni besedo).

Približno v polovici primerov so sličicam dodani tudi slovarčki, in sicer so prisotni v treh pojavnih oblikah:

- ☐ slovarčki ob koncu (običajno so dodani tam, kjer gre za eno zgodbo skozi celoten slikopis),
- ☐ slovarček sličic je dodan na dnu vsake strani,
- ☐ podvajanje sličic in besed skozi celotno besedilo.

Večina slikopisov ima uporabljene velike tiskane črke, kar je s stališča prepoznavanja črk in postopnega opismenjevanja pričakovano. Prav tako prevladujejo neserifne in neležeče pisave, ki olajšajo branje bralcu začetniku. Ob tem lahko ugotovimo, da je v slikopisih pisava posameznih naslovov velikokrat barvna in likovno obogatena (npr. črke, dopolnjene z ilustracijo). Pomembno je izpostaviti, da so tudi v slikopisih pogosto prisotne večje ilustracije, ki se med seboj razlikujejo po velikosti (npr. ilustracija zavzema manjši del strani ali pa kar celo stran). V tem primeru gre dejansko za slikopise, ki so dopolnjeni z ilustracijami, slednje pa je potrebno obravnavati kot del multimodalnega sestava, zaradi česar je treba pri analizi proučevati tudi interakcijo, ki se ustvari med slikopisom in ilustracijo, enako kot bi proučevali odnos med besedilom in ilustracijo v slikanici.

4 Zaključek

Ugotovimo lahko, da slikopisi kot ena od oblik slikanic predstavljajo pomemben del multimodalnih sestavov, ki so namenjeni najmlajšim bralcem. Proučevanje literature razkrije, da obravnava slikopisov z vidika njihove multimodalne narave in v nadaljevanju njihove vloge v procesu razvijanja multimodalne pismenosti ni namenjene posebne ali sploh nobene pozornosti. Zato smo v raziskavi želeli raziskati, kakšni so (kakovostni) slovenski slikopisi z vidika vsebinskih in oblikovnih značilnosti. Rezultati vseh v knjižni varianti izdanih slikopisov v zadnjih petih letih kažejo, da gre za izjemno bogato obliko multimodalnega sestava, ki vsebuje kakovostna informativna ali leposlovna besedila (za slednja je značilna pestrost književnih vrst), manjše sličice v različnih funkcijah (dopolnitev, zamenjava, podvojitev) in v nekaterih primerih tudi večje ilustracije.

V prihodnje bi bilo potrebno bolj poglobljeno raziskati razlike med različnimi multimodalnimi sestavi, ki so namenjeni otrokom. Ob tem bi veljalo izpostaviti medpredmetno povezovanje pri učenju različnih pismenosti in sestavljanju različnih modalitet v nove vsebinske sestave.

Janja Batič, PhD, Dragica Haramija, PhD

Rebus Stories as an Aid in Developing Multimodal Literacy

People communicate through different modes of communication. It should be noted that researchers are not unanimous about which phenomena should have modality status. The basic definition of multimodality comes from structural linguistics (de Saussure) and semiotics as a general science of signs (Barthes); as such, it is part of the philosophical cognitive theory and philosophy of language (Haramija and Batič, 2020). Theoretical bases (Kress and van Leeuwe, 2001; Serafini, 2014; Jewitt, 2008) do not offer a single definition of multimodality but the common point in theoretical principles on multimodal printed texts is that it is defined as the entire text, visual image (photographs, illustrations, images, graphs, tables) and design (margins, typography, other graphic elements). Multimodal reading demands of the reader to compose the meaning of the text by considering all the modes of communication that the printed text contains. The simplest multimodal texts have two modes of communication, i.e., the verbal and visual modes; more rarely there is also an audio mode. In the contemporary world multimodal ensembles are present in our physical environment (magazines, newspapers, textbooks, illustrated books, advertising boards, etc.) and on the Internet (web pages, social networks), which is based on multimodality. Through the use of technology, for example mobile phones, almost every individual is constantly interacting with some form of multimodal composition (e.g., watching videos, commenting on posts with words and emoticons, creating multimodal ensembles – photographs with texts). Here it is necessary to point out that young people are often “not critical enough towards such devices and it is important to make them aware of the importance of safe and responsible usage” (Cvek and Pšunder, 2019, p. 19).

When stating that “the basic knowledge and skills of literacy include reading, comprehending and creating information” (Sadar and Erjavec, 2021, p. 93) it is essential that we ask ourselves what kind of texts we are actually reading in modern times. With the appearance of multimodal ensembles, we should also systematically develop multimodal literacy which would enable the reader to decipher meanings from different modes of communication and create a complete meaning. But even in reading very distinctly multimodal ensembles, such as a picture book, the attention of the adult reader is directed towards the verbal mode of communication from which they draw their information and less towards the visual mode. Research that included nursery school pupils revealed that the children “substantiated their findings from the presented multimodal work mostly with the texts” (Bednjički Rošer and Batič, 2022, p. 119). “Texts written, spoken and visualised in the pre-school or early school period present an important contact with artistic language for the growing child” (Mejak and Udovič Medved, 2019, p. 4). The most important multimodal composition with which a child steps into the world of printed materials is the picture book. Picture books contain a design and content relationship between the texts and the illustration which has an important effect on deciphering the meaning (Nodelman, 1996; Nikolajeva, 2003; Sipe, 1998). Rebus stories are similar in that they are also a multimodal composition, though rebus stories have a distinctly cognitive function to the detriment of the aesthetic and partly also the ethical functions of the text, using the terms defined by Kos (2001).

Even though rebus stories are multimodal texts, their reading is distinctly linear. This is why reading a rebus story is the least demanding way of reading multimodal texts and consequently of acquiring reading literacy skills. This kind of reading can be classified as part of the first phase of reading development in its narrowest sense, i.e., the logographic or pictorial stage (Pečjak and Gradišar, 2015) in which the child recognises words as pictures. At the same time the images in rebus stories are a recognisable pattern that help the child in developing and understanding the meaning of the text. With the help of rebus stories, a child not only acquires the skills of reading literacy but also multimodal and visual literacy. Visual literacy relates to the ability of reading and interpreting visual material and is one of the conditions for multimodal literacy whenever the multimodal composition also includes a visual mode of communication (Serafini, 2014; Haramija and Batič, 2016).

Due to their didactic stance, rebus stories are generally not discussed within the framework of literary-theoretical studies about picture books but as part of the didactics of language and literacy. For example, pointing out the multiple modes of communication in the Curriculum for Slovene Language (2018), studying textbook material for various subjects (e.g., Starc, 2009) and acquiring literacy skills with the aid of multiple modes of communication or recognising composite messages, which also include rebus stories (e.g., Grosman, 2009).

The purpose of the study was to investigate and define the characteristics of quality Slovene rebus stories. In our research we set ourselves the following research questions: What are the content and design characteristics of original Slovene rebus stories, and what is the typical use of images in rebus stories? The study included rebus stories that were published in book form over the last five years (between 2018 and 2022). By searching for the keyword ‘rebus story’ (slikopis) in the COBISS national library information and shared cataloguing system for Slovenia, applying filters (children as the

target group; Slovene language; type of content – picture book, short prose, fairy tale, poetry, various literary genres, and printed material), and limiting the results to the last five years of publication, we were left with 45 units of material. For these 45 items, all the material was examined physically and a further 21 rebus stories were excluded due to factors such as reprints (years of publication are included in a table) or inappropriate basic conditions (translations, inaccessibility). Our contextual and design analysis thus included a total of 24 original Slovene rebus stories published between 2018 and 2022. The material was analysed from the aspects of its content characteristics (literary type and theme) and design characteristics (structure and number of words and the presence of visual images or pictures). The results were presented in tables.

An analysis of the content characteristics of the rebus stories examined revealed that rebus stories can be either a form of informative literature (on seasons, vehicles, relationships) or fiction. Some rebus stories include texts that can be categorised into various literary genres. Of the 24 analysed rebus stories, as many as 21 are prose and their texts can be classified as fables, fairy tales, short fantasy stories or short realistic stories. The most extensive group of rebus stories according to literary genre were fairy tales (9 examples), followed by short fantasy tales (7 examples), fables (2 examples) and short realistic stories (1 example). One single example also included jokes. Fiction rebus stories can be either original texts or adaptations (especially of short folk stories).

The design analysis of the prose rebus stories that represent the most extensive group showed that a rebus story can contain a single story or more short stories. In the group of fables, both cases are single stories. In the group of fairy tales, one rebus story contains four stories of varying lengths. In the group of short fantasy tales, apart from one example, all the rebus stories contain multiple stories.

The analysis of design characteristics revealed that between 10 to 20% of words are replaced with pictures. In quality rebus stories the pictures are simple but not stereotypical, and are artistically clear and easily recognisable. Most often they appear in three types:

- Duplication (a picture with the word in a smaller format below it);
- Replacement (the picture replaces the word in the text);
- Supplementation (the picture supplements the words).

About half of the examples also included a picture dictionary, and these can be present in three different formats:

- A picture dictionary at the end of the text (usually where the rebus story is a single story);
- A picture dictionary at the bottom of each page;
- Duplication of the pictures and words throughout the entire text.

Most rebus stories use capital letters which is to be expected from the aspect of local practices in teaching children letter recognition and gradual acquisition of literacy skills. Sans-serif and non-italic fonts prevail, making reading easier for the novice reader. It can also be noted that in rebus stories the writing of individual titles can often be colourful and artistically embellished (e.g., letters complemented with illustrations).

It is important to point out, however, that rebus stories can often also include larger illustrations, which can vary in size (they can take up half a page or even an entire page). Such cases are essentially rebus stories with additional illustrations which need

to be considered as part of the multimodal composition. In analysing such cases we must look at the interaction that is created between the rebus story and the illustration in the same way we would look at the relationship between the text and the illustration in a picture book.

We can see that rebus stories, together with picture books, represent an important part of multimodal ensembles intended for the youngest readers. A review of the literature, however, reveals that not much, if any, attention is given to discussing rebus stories from the aspect of their multimodal nature and consequently their role in developing multimodal literacy. This was why we wanted our study to investigate what quality Slovene rebus stories are like in terms of their content and design characteristics. Results point to an extremely rich multimodal composition, which contains quality information or fictional texts (with the latter including a variety of literary forms), small images in various functions (supplementation, replacement, etc.), and in some cases also larger illustrations.

In the future it would be necessary to look in greater depth at the different multimodal ensembles aimed at children. We can also notice that among the rebus stories with adapted texts, the most interesting ones in terms of researching multimodal characteristics are the texts that had previously been published as picture books – for example, Kekec in Pehta (Kekec and Pehta), Kdo je napravil Vidku srajčico (Who Made Videk's Shirt).

VIRI

1. Ban, T. (2018). Kresnička. Domžale: Tamaj.
2. Ban, T. (2018). Mravljinček Edi. Domžale: Tamaj.
3. Ban, T. (2019). Sladica je potica. Domžale: Tamaj.
4. Ban, T. (2019). Volčja Draga. Domžale: Tamaj.
5. Bonte, M. in Perko, T. (2019, 2020, 2021). Teci, miška!. Domžale: Epistola.
6. Cici vici na polici: imenitne šale za Cicibanov 75. rojstni dan (2020). Ljubljana: Mladinska knjiga.
7. Doria, J. (2019). Žužkopis: slikopis z žuželkami. Ljubljana: Atelje Doria.
8. Doria, Ž. V. (2018). Deževen dan v gozdu. Ljubljana: Atelje Doria.
9. Doria, Ž. V. (2019). Rdeča ladja: slikopis. Ljubljana: Atelje Doria.
10. Doria, Ž. V. (2019). Zimski dan: slikopis. Ljubljana: Atelje Doria.
11. Doria, Ž. V. (2022). Narval in sinji kit. Ljubljana: Atelje Doria.
12. Grafenauer, N. in Erznožnik, A. (2022). Kekec in Pehta. Ljubljana: Grafenauer.
13. Grafenauer Korošec, E. in Simčič, D. (2020). Kdo je napravil Vidku srajčico. Ljubljana: Grafenauer.
14. Kraljič, H. in Kosec, P. (2022). Muca Mija in prijatelj. Jezero: Morfemplus.
15. Kraljič, J. in Sumrak B. (2022). Vozila v slikopisu. Jezero: Morfemplus.
16. Kreml, U. in Stropnik Šonc, U. (2018, 2019). Kdo se boji višine in druge zgodbe v sličicah. Domžale: Studio Hieroglif.
17. Kreml, U. in Stropnik Šonc, U. (2020). Mehurčki prijateljstva. Domžale: Studio Hieroglif.
18. Kreml, U. in Stropnik Šonc, U. (2022). Pravljična noč in druge zgodbe v sličicah. Domžale: Studio Hieroglif.
19. Kreml, U. in Stropnik Šonc, U. (2021, 2022). Srečen dan in druge zgodbe v sličicah. Domžale: Studio Hieroglif.
20. Remškar, S. in Kočevar, A. (2019). Leti, leti, leti Dob: Miš založba.

21. Remškar, S. in Vukotič, J. (2021). *Nande v šoli*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
22. Slakonja, B. in Kramar, A. (2018). *Enia potuje – pri prijateljici Li Juan*.
23. Sokolov, C. in Kočevan, A. (2021). *Bilo je nekoč na deželi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
24. Štefan, A. (2019, 2021, 2022). *Lešniki, lešniki*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

LITERATURA

1. Bednjički Rošar, B. in Batič, J. (2022). Multimodalna pismenost študentov predšolske vzgoje. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 37(2), 112–124.
2. Cvek, M. in Pšunder, M. (2019). Možnosti in pasti uporabe mobilnega telefona: vidik učiteljev in učencev. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja* 34(1), 19–32.
3. Grosman, M. (2009). Razmerja med besednimi in slikovnimi sestavinami sporočil. V: Vintar, J. (ur.). *Razmerja med slikovnimi in besednimi sporočili: zbornik Bralnega društva Slovenije* (str. 9–24). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Haramija, D. in Batič, J. (2020). Razumevanje koncepta bralnega gradiva: 3. gradnik. V: Haramija, D. (ur.). *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str. 83–105). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta; Zavod RS za šolstvo. <https://doi.org/10.18690/978-961-286-403-3.4>
5. Haramija, D. in Batič, J. (2016). Pomen multimodalne pismenosti za branje slikanic. V: Devjak, T. in Saksida, I. (ur.). *Partnerstvo Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani in vzgojno-izobraževalnih inštitucij 2016: mednarodni posvet* (str. 35–48). Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-HK4MR5Q5> (pridobljeno 22. 8. 2021).
6. Jewitt, C. (2008) Multimodality and Literacy in School Classrooms. *Review of Research in Education*, 32(1), 241–267. <https://doi.org/10.3102/0091732X07310586>
7. Kos, J. (2001). *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.
8. Kress, G. in van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse*. London: Arnold; New York: Oxford University Press.
9. Mejak, M. in Udovič Medved, V. (2019). Vloga vzgojitelja pri razvijanju otrokove sporazumevalne zmožnosti. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(2), 3–19.
10. Nikolajeva, M. (2003). Verbalno in vizualno: slikanica kot medij. *Otrok in knjiga*, 58, 5–26.
11. Nodelman, P. (1996). *The Pleasures of Children's Literature* (2nd Ed.). White Plains: Longman Publishers.
12. Pečjak, S. (2009). Bralna motivacija učencev in dejavnosti učitelja pri pouku. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 24(2), 97–116.
13. Pečjak, S. in Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
14. Program osnovna šola. Slovenščina: učni načrt (2018). Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (pridobljeno 12. 7. 2023).
15. Sadar, M. in Erjavec, K. (2021). Zdravstvena pismenost med slovenskimi srednješolci. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 36(2), 93–108.
16. Serafini, F. (2014). *Reading the Visual: An Introduction to Teaching Multimodal Literacy*. New York, London: Teachers College Press.
17. Sipe, L. R. (1998). How Picture Books Work: A Semiotically Framed Theory of Text-Picture Relationships. *Children's Literature in Education*, 29(2), 97–108. <https://doi.org/10.1023/A:1022459009182>
18. Stanković, Z. in Blažič, K. (2017). Mesto in vloga multimedijev v polifaktorskem modelu pouka. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 32(3–4), 46–60.
19. Starc, S. (2009). Večkodnost in zgradba učbeniškega besedila. V: Vintar, J. (ur.). *Razmerja med slikovnimi in besednimi sporočili: zbornik Bralnega društva Slovenije* (str. 45–62). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6–0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

This article was written in the framework of the Research Programme No P6–0156 (Slovenian Linguistics, Literature and the Teaching of Slovenian – Programme Leader Prof. Marko Jesenšek, PhD), which is co-financed by the Public Agency for Scientific Research and Innovation of the Republic of Slovenia from the state budget.

Besedilo / Text © 2024 **Avtor(ji) / The Author(s)**

To delo je objavljeno pod licenco CC BY Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.

This work is published under a licence CC BY Attribution 4.0 International.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Dr. Janja Batič, docentka za specialno didaktiko na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru.
E-mail: janja.batic@um.si

Dr. Dragica Haramija, redna profesorica za področje slovenska književnost na Pedagoški fakulteti in Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru.
E-mail: dragica.haramija@um.si